

JAK FUNKCJONUJĄ WIADOMOŚCI DOTYCZĄCE NAUKI W MEDIACH

To opracowanie dotyczy informacji o badaniach naukowych, zamieszczanych w prasie popularnej i w innych popularnych mediach, jak np. popularne witryny internetowe. Nie dotyczy różnorodnych pseudonaukowych i innych amatorskich aktywności. Problem tworzenia i rozpowszechniania fałszywych informacji oraz interpretowania i komentowania informacji naukowych przez osoby nieprzygotowane i niekompetentne, jest pokrewny i częściowo wspólny, natomiast nie dotyczy wrost tego opracowania.

Rzetelne relacje dotyczące nauki powinny być **precyzyjne** oraz powinny zawierać wnioski z badań w odpowiednim **kontekście**. Niestety, nie zawsze tak się dzieje. Czasami wiadomości dotyczące nauki są relacjonowane w sposób, który ma przyciągać uwagę, a nie precyzyjnie przekazywać informacje naukowe. Może to prowadzić do sytuacji, w której ludzie tracą zaufanie do nauki, ponieważ może się wydawać, że „jednego dnia stwierdza jedno, a drugiego dnia co innego”.

Precyzyjne relacjonowanie informacji naukowych

Często **twierdzenia** dotyczące badań naukowych, które media przedstawiają w swych relacjach, nie zgadzają się z **wnioskami** badaczy, którzy przeprowadzali te badania. Wnioski mogą być podobne, ale relacje medialne pomijają istotne szczegóły, które zmieniają znaczenie badania. Niekoniecznie jest to winą dziennikarzy, jako że czasami instytuty badawcze promują swoje badania przy pomocy komunikatów prasowych pomijających istotne informacje, starając się w ten sposób sprawić, aby ich badania były jak najbardziej atrakcyjne do opublikowania.

Często **nagłówki** są inne niż historia opowiedziana w artykule. Dzieje się tak dlatego, że nagłówki są często pisane przez redaktorów czasopism, a nie przez autorów artykułów. Często precyzyjne wiadomości miewają nieprecyzyjne nagłówki. Jeśli nagłówek zawiera niezwykle stwierdzenie, powinno się sprawdzić czy reszta artykułu zawiera to samo.

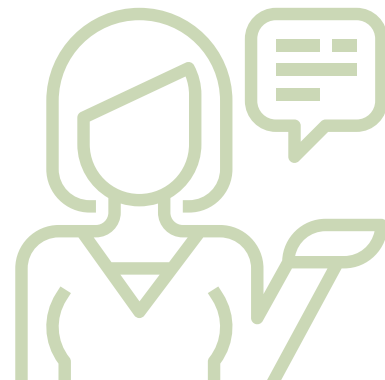
Umieszczanie wyników badań we właściwym kontekście

Często twierdzenia dotyczące badań naukowych, które media przedstawiają w swych relacjach, nie zgadzają się z wnioskami badaczy, którzy przeprowadzali te badania. Wnioski mogą być podobne, ale relacje medialne pomijają istotne szczegóły, które zmieniają znaczenie badania. Niekoniecznie jest to winą dziennikarzy, jako że czasami instytuty badawcze promują swoje badania przy pomocy komunikatów prasowych pomijających istotne informacje, starając się w ten sposób sprawić, aby ich badania były jak najbardziej atrakcyjne do opublikowania.

JAK FUNKCJONUJĄ WIADOMOŚCI DOTYCZĄCE NAUKI W MEDIACH

Jeśli wyniki badania są zaskakujące, kontrowersyjne lub zaprzeczają wcześniejszym badaniom, dziennikarze powinni umieścić te wyniki we właściwym kontekście poprzez zrelacjonowanie istniejących już sprzecznych dowodów. Na przykład, jeśli artykuł w gazecie mówiłby, że nowe badanie stwierdza, iż jedzenie jednego jabłka dziennie nas zabije, podczas gdy wszystkie inne “badania na temat jabłek” sugerują, że są one dla nas zdrowe, dobrze napisany artykuł w gazecie wyraziłby bardzo jasno, że na wynik ten trzeba spojrzeć krytycznie.

Jeśli pojedyncze badanie stoi w sprzeczności do wielu innych badań, mogło ono ulec zafałszowaniu lub zakłóceniu, lub też inny wynik mógł być po prostu dziełem przypadku, szczególnie jeśli było to małe lub słabo zaprojektowane badanie. Czym większe i lepiej zaprojektowane badanie, tym mniejsza jest szansa, że jego wynik będzie przypadkowy lub będzie rezultatem zafałszowania i dlatego, tym poważniej naukowcy zastanowią się nad takim niezwykłym rezultatem.

Jednym ze sposobów, w który dziennikarze mogą dostarczyć odpowiedni kontekst jest cytowanie innych naukowców z danej dziedziny, którzy mogą zgadzać się z nowym badaniem lub mogą wskazać jego niedostatki. Jednakże należy być świadomym tego, że dziennikarze tworzą **falszywą równowagę**:

■ **nawet jeśli 99%** naukowców jest zgodnych co do danego zagadnienia, dziennikarze często wyszukują jednego badacza, który się nie zgadza, aby przedstawić przeciwne stanowisko, które może sprawić, że dane zagadnienie będzie się wydawać bardziej kontrowersyjne lub niepewne, niż jest w rzeczywistości.

Z powodu ryzyka wynikającego z opierania się na pojedynczych badaniach, naukowcy oraz twórcy polityki zdrowotnej preferują zebranie w przeglądach systematycznych i metaanalizach wszystkich dostępnych dowodów, aby przekonać się jaki będzie ogólny konsensus, zanim podejmą decyzje. Dlatego zawsze dobrze jest być nieufnym co do wszelkich wiadomości, które relacjonują wnioski tylko jednego badania.

Zagadnienia podważania zaufania do nauki, rozpowszechniania informacji nienaukowych, szerzenia fałszywych informacji, stały się szczególnie poważne w kontekście pandemii COVID-19. Zachęcamy do lektury innych opracowań z projektu, poświęconych tym zagadnieniom, i innych źródeł, jakie zamieszczamy.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Partnerzy projektu:

Opracowanie merytoryczne
 dr hab. prof. AWF Maciej Płaszewski
 Redakcja
 dr Marcin Starzak